

Dr. Gerencsér Balázs Szabolcs

Nyelvhasználat az eljárásjogokban

A Kárpát-medencei nemzetrészek anyanyelvű jogérvényesítése az eljárásokban –különös tekintettel Szlovákiára, Ukrajnára, Romániára, Szerbiára, Horvátországra és Szlovéniára

A doktori értekezés tézisei

Budapest, 2007.

1. A kitűzött kutatási feladat rövid összefoglalása

A kutatás célja a Magyarországot környező Kárpát-medencei államokban az anyanyelvű jogérvényesítés lehetőségeinek, gyakorlatának és problémáinak feltárása –azaz az eljárásjogok vizsgálata.

A kisebbségek egyik legjellemzőbb vonása a nyelvük. Nem véletlen, hogy Francesco Capotorti híres kisebbség-definíciójában is az etnikai és vallási jegy mellett harmadiknak a nyelvet veszi. A kisebbségek meghatározása mellett az antidiszkriminációs tételek is egyik első helyen említik a nyelvet, mint speciális jegyet, amely megkülönböztetheti az embereket, vagy állampolgárokat.

A kisebbségek életében a nyelvhasználat a legváltozatosabb területeket érinti az állami szervektől a magánéletig. Így például anyanyelvi kérdéseket vet fel a parlamenti képviselő, az egyesülési jog, az önkormányzatiság. Az oktatás az egyik legérzékenyebb terület, illetve ilyen még a média (sajtószabadság). Mindezekon túl az anyanyelvhasználatot lehet a magánszférában (lásd: kötelmi jog, öröklés, cégjog, szellemi alkotások joga, stb.) is szabályozni. Ha egy kisebbségi polgár megtanulta a nyelvét az iskolában, van nyelvén rádió és televízió (műsor), sőt kisebbségi nyelven tud szerződéseket kötni –még mindig csak a közösségen belüli elszigetelt jelenség a nyelvhasználat. Ezért olyan fontos, hogy egy állam adjon lehetőséget arra, hogy a kisebbség tagjai (individuális jogként) vagy maga a kisebbség (kollektív jogként) a hatóságok előtt való eljárásban is használhassa anyanyelvét.

A nyelvhasználati jogok érvényesülését az alábbiak szerint vizsgálom. A hatályos jogszabályi rendelkezések áttekintése előtt azok történelmi gyökereit igyekszem feltárni és számba venni. A nyelvhasználati jogok kutatásának előrehaladtával ugyanis egyre inkább azt tapasztaltam, hogy egy-egy intézmény sok szálon gyökerezik a két világháború közötti vagy a második világháború utáni korszak jogi szabályozásában. (Például Szlovákiában a nyelvtörvény szerepe, vagy Romániában a máig élő kettős telekkönyvezés vagy az érvényes és hatályos jogszabályok alkalmazásának hiányosságai, esetleg Szerbiában a vajdasági autonómia tradíciói és annak nyelvi hatásai, stb.) Mindezek feltárása szükségszerű akkor, ha vizsgálatunk eredményeként bemutatott normatív rendelkezéseket és azok jogi környezetét meg akarjuk érteni.

A dolgozat második részében a hatályos szabályozást vizsgálom: a legkiemelkedőbb nemzetközi normákat, illetve a nyelvhasználatot közvetlenül érintő belső jogi normákat. Az előbbi kapcsán az Európa Tanács égisze alatt hozott kisebbségi keretegyezményt, valamint a nyelvi chartát, illetve az EBESZ által létrehozott nemzeti kisebbségek nyelvi jogairól szóló oslói ajánlások című

dokumentumot mutatom be röviden. A nemzetközi szerződések tekintetében kitérek azok végrehajtására is. A Kárpát-medencei államok hatályos belső jogi szabályozását az alkotmányos szinttől vizsgálom az esetleges nyelvtörvényeken, kisebbségi törvényeken át az egyes eljárásjogi jogszabályokig. A bemutatott normatív rendelkezéseket pedig összevetem a napi gyakorlattal, tanulmányutamon szerzett ismeretek alapján.

2. A kutatás módszertana

A Kárpát-medencei államok eljárásjogaiban rejlő nyelvhasználatot összehasonlító vizsgálat nem szűkülhet csupán a jogszabályok nyelvtani összevetésére. Az interneten illetve közjogi intézményeknél beszerezhető jogszabályok megismerése mellett a könyvtárakban és szakgyűjteményekben fellelhető irodalom jelentette a megfelelő háttér-bibliográfiát. A témakört érintő sajtóhíreket 1999 óta gyűjtöm, napi- és hetilapokból vegyesen, amelyek tovább szélesítették a szakirodalomból nyerhető ismereteket.

A jogszabályok többségéhez angol vagy német nyelven jutottam hozzá interneten, könyvtáron vagy diplomáciai kirendeltségen keresztül. Az eredeti nyelvű szövegek fordításában interjúalanyaim, valamint a PPKE jogi karán működő Flachbarth Ernő Kutatóműhely tagjai voltak segítségemre.

A munka során az alapvető háttér tanulmányok elkészítése és a Magyarországon fellelhető irodalmak áttanulmányozását követően tanulmányútra indultam, hogy a jogalkalmazás mindennapi gyakorlatát ismerő jogászokkal találkozjak. 2005. május 14. és 2005. augusztus 15-e között megtett mintegy 5000 kilométer során célom volt, hogy a megismert jogszabályokat összevetsem a tényleges gyakorlattal. Beszélgető partnereim elsősorban gyakorló jogászok: bírák, ügyészek, ügyvédek, jegyzők, főtanácsadók, jogtanácsosok voltak. Igyekeztem az eljárási szintek szerint is megkeresni alanyokat: helyi és megyei szinten egyaránt. Fontos szempont volt, hogy a tömbben és a szórványban élő magyar nemzeti közösséget érintő gyakorlatot is feltérképezem. Ezt a különböző földrajzi területeken dolgozó jogászok megkeresésével szándékoztam elérni.

A határon túli beszélgetések során korábbi elképzeléseimet messze meghaladóan vált nyilvánvalóvá számomra a hatályos szabályozás és a

tényleges gyakorlat közötti különbség. Az egyes országokban élő nemzetiségek tisztában vannak saját helyzetükkel, azonban összehasonlító kutatások hiányában ezidáig még nem kerültek nyilvánosságra olyan problémák, amellyel minden, magyarok által lakott régió küzd és azok megoldása egységes fellépést igényel (lásd elsősorban a dolgozatban részletezett szaknyelv-ismeret problematikáját). Már a mintegy 40 interjú készítése során az az öröm ért, hogy a régiók közötti –kialakulóban lévő –tapasztalat-cserében részt vehettem (például azzal, hogy a Drávaszögben beszámolhattam a felvidéki jogász-képzési tapasztalatokról, amelyet örömmel vettek interjú-alanyaim).

A hatályos eljárásjogi nyelvi szabályokat, valamint azok kialakulásához vezető történelmi utat összehasonlító módszerrel vizsgáltam. Eddigi tapasztalataim szerint ugyanis nagy szükség van jogi megalapozottságú összehasonlító vizsgálatra, amelyek mind a jogfejlesztésben, mind a kisebbség-politikában felhasználhatóak. Az összehasonlítás alapjául szolgáló szempontokat az határozta meg, hogy a nyelvi jogok működését (vagy hiányának okát) szemléltetni tudjam. E szempontokat az elemző fejezetekben részletesen kifejtem.

A hatályos módszerek összehasonlításának fő irányvonalát a tanulmányúton használt egységes kérdőív határozta meg, amelyet úgy próbáltam összeállítani, hogy minél részletesebben adjon lehetőséget a gyakorlat megismerésére és a problémák okainak feltárására. Ezért két témakör köré csoportosítottam kérdéseimet: az egyik jogi természetű és a jogszabályok végrehajtását célozta, a másik a magyar kisebbségi anyanyelvhasználat fő akadályának vélt szaknyelvismeret-hiány kérdéskörét tartalmazta. (Ez utóbbi véleményem a tanulmányút során megalapozást nyert.)

3. Tudományos eredmények összefoglalása, a további hasznosítás lehetőségei

A) A tudományos eredmények összefoglalása

A kutatás során levezetésre kerültek a vizsgált országokban az egyes hatályos eljárásjogi nyelvi intézmények történelmi előzményei – amelyeknek célja az volt, hogy a vizsgálat tárgyát képező jogszabályi rendelkezéseket ne csupán nyelvtani összevetéssel tudjuk szemlélni, hanem történelmi megalapozottságú rendszerben értsük meg azok helyét az adott jogrendszerekben.

A kutatás során továbbá megvizsgáltam, hogy a nyelvhasználat az eljárás mely szakaszaiban merülhet fel. Klasszikus elv, amelyet az 1868-as nemzetiségi

törvény alkalmazott, hogy a kérelem nyelvén kell döntést hozni. Bár ez az elv a ma hatályos eljárásjogokban nem érvényesül, mégis a kérelem/kereset nyelve az első, ahol előfordulhat a hivatalostól eltérő nyelv. A kisebbségi nyelven fogalmazott beadványokat a vizsgált országok nagy része egyáltalán nem fogadja el. Az eljárási cselekmények kiemelkedő részét a tényállás tisztázása teszi ki. Ezen belül a tárgyalás, tanú meghallgatása és a nyilatkozattételi jog, illetőleg az ezekről készült jegyzőkönyv a legfőbb területek, ahol kisebbségi nyelv megjelenhet. Ma a vizsgált országokban – a volt dél-szláv államközösség kivételével – a jogszabályok szerint nem lehet a fenti cselekményeket az államnyelvtől eltérő nyelven végezni. Ahol kisebbségi nyelvhasználatot (például tárgyaláson) tapasztaltam, az törvény által nem szabályozott módon történt. Nem túlzás azonban azt mondani, hogy jegyzőkönyvet kisebbségi nyelven sehol nem vezetnek. (A délszláv államokban van rá lehetőség, de nem alkalmazzák, mert a fordítása csak többletmunkát eredményezne az így is leterhelt jogalkalmazóknak; Szlovákiában, Ukrajnában és Romániában az eljárási jog azonban konkrétan kizárja a kisebbségi nyelvű jegyzőkönyvezést.) A bizonyítási szakasz legtöbb cselekményére értesítést vagy idézést kell kibocsátani, amely szintén felveti a kisebbségi nyelvhasználat kérdését. Tanulmányutam során csak a csíkszeredai bíróságon tapasztaltam, hogy két nyelven adták ki az idézést és az értesítést. A tényállás tisztázását követően a döntés meghozatala következik, amelynek a nemzetiségek nyelvén való közlése szintén csak délszláv államokban lehetséges. A már EU tagország Szlovákiában, valamint Ukrajnában és Romániában erre törvényes keretek között nincs lehetőség. Nem ritka eset, hogy az állam többségi nyelvén nem értő ügyfél nem érti a hatóság által kiadott döntést. A jogorvoslati rendelkezések már más jellegű kérdéseket vetnek fel. A másodfokú hatóságok nyelve – elsősorban azok regionális jellege miatt – az államnyelv. Ezt alkalmazta az 1868-as magyar szabályozás is. Ez viszont fordítási és egy egyéb szervezési kérdést és többletkiadást vet fel, mint azt a dolgozat összefoglaló fejezetében kifejtettem. Végül pedig az eljáró hatóságok ügyviteli nyelve kapcsán merül fel a kisebbségi nyelvhasználat, amelyre ma csak Horvátországban, Szlovéniában és Szerbiában van jogszabályok által biztosított lehetőség.

A kutatás további eredménye, hogy az eddig hiányzó Kárpát-medencei összehasonlításban felszínre hozott olyan problémákat, amelyekkel minden magyarok által lakott Kárpát-medencei régió küzd. Ezek a nehézségek nem (csak) elsősorban jogalkotási jellegűek, hanem a hatályos jogi környezet minél teljesebb alkalmazására vonatkoznak. Ilyen a dolgozatban részletesen kifejtett jogi szakképzések fejlesztése, a magyar

jogi szaknyelv megfelelő oktatása, szakmai kapcsolattartás fejlesztése, a lakosság megfelelő tájékoztatása azokról a lehetőségekről, amelyekkel élhet, valamint a régiók közötti tapasztalatcsere.

B) A további hasznosítás lehetőségei

a) A határon túli kutatások és a terepen végzett adatgyűjtés szerepe

Ahogy arra az előzőekben is utaltam, tanulmányutam egyik kiemelkedő tapasztalata szerint szükség van a magyar nemzetrészeket (is) érintő Kárpát-medencei összehasonlító (kisebbség-) kutatásokra. Jelen munka csak a nyelvhasználati lehetőségeket vizsgálja, de a kisebbségi életnek ez csak egy szűk területe. Interjú-alanyaim is több olyan témát jeleztek, amelyek kidolgozása mai napig várat magára, illetve jómagam is több olyan kutatási területre lettem figyelmes, amelyeket összehasonlító jogi módszerrel feltárva tovább hasznosítható adatokat nyerünk.

A teljesség igénye nélkül a határon túli jogászok javaslatára, illetve a saját tanulmányaim alapján az alábbi területek merülnek fel újabb, önálló kutatások alapjául:

- a regionalizmus szerepe, a határon átnyúló együttműködések;
- az önkormányzatiság szerepe és jövőképe;
- a kisebbségek szerepe a kormányzati struktúrákban;
- választójogi rendszerek összevetése kisebbségi jogi szempontból;
- az oktatási jogok (az oktatás különböző szintjeinek egybevetése, például az oktatáshoz való hozzáférés és az oktatás struktúrájának tükrében);
- az egyes alapjogok érvényesülése (különösen: egyesülési jog és véleménynyilvánítás szabadsága).

A fentieken túl azt is tapasztaltam, hogy az összehasonlító kutatások eredményességéhez szükséges a helyszínen (terepen) végzett kutatás is. A fenti lehetséges kutatási területeket – csakúgy, mint jelen dolgozat témáját – nem lehet kellő alaposággal csupán monográfiákból és cikkekből feltárni. A jogszabályi keretek gyakorlatban való megvalósulása az adott országban mérhető le, amelyhez az ott élők tudnak megfelelő információkat adni.

b) A nyelvi jogok a nemzetközi érdekérvényesítésben

A dolgozatban bemutattam, hogy a kisebbségvédelem nemcsak egy országon belüli vagy az anyaország és a többségi ország közötti tényező, hanem annak lehet nemzetközi vetülete is. Figyelemre méltó, hogy hazánk a kisebbségvédelmet mindig hangsúlyozza a nemzetközi kodifikáció során és a

több/kétoldalú kapcsolattartásban (lásd például az EU alkotmány szerződés szövegének kidolgozása kapcsán a magyar szerepvállalást). Az is azonban észrevehető, hogy sokszor ellenállásba ütközik emiatt a magyar diplomácia.

A dolgozat nyomán felmerül a lehetősége azonban annak, hogy a kisebbségvédelem hajóján az általános nyelvhasználati jog legyen a zászló. Ez a fogalom ugyanis itt Közép-Európában is jobban bevett/bevehető, és talán kevesebb ellenérzést is szül. Mindezt természetesen annak tudatában javaslom, hogy a kisebbségvédelem jóval több területet ölel fel, mint a nyelvhasználat önmagában.

c) A nemzetrészekkel való kapcsolattartás szükségessége

A kutatás során nyilvánvalóvá vált számomra – mint azt a dolgozatban több helyen is jelzem – a magyar nyelvű jogászság (és általában: az értelmiség) támogatása elengedhetetlen a magyar nyelv határon túli megmaradása érdekében. A kapcsolattartást különböző fórumok között és különböző szinteken kell megvalósítani és ösztönözni.

A kutatás eredményeként tehát az alábbi területeken indokolt mind az intézményes, mind az informális együttműködés:

- állami, önkormányzati intézmények között, továbbá a bírósági vagy az ügyészségi szervezetek között;
- jogász szakmai (civil) szervezetek között;
- egyetemek, valamint tudományos intézmények között.

Ez utóbbiaknak különösen jelentős szerepük van az anyanyelvű jogalkalmazást gyakorolni képes következő jogász-generációk kinevelésében.

d) Az anyanyelvű jogérvényesítés fejlesztésének eszközei

A dolgozat utolsó fejezetében összefoglaló jelleggel próbáltam bemutatni azon eszközöket, amelyek az anyanyelvű jogalkalmazást segítik. Mivel ezek megvalósítása összetett feladat és sokszor a többségi érdekekkel ellentétes irányba hat, az anyaország segítsége is nélkülözhetetlen.

Az alábbi főbb csomópontokat emelném ki a kutatás során feltárt és a további hasznosíthatóság szempontjából releváns eszközök közül:

- jogász-képzés segítése, a Kárpát-medencei magyar tudományos élet fellendítése;
- szakmai továbbképzések és együttműködések kialakítása;
- szakmai érdek-képviseletek létrehozásának ösztönzése;
- szakmai szótárak kiadása.

4. A munka témakörében készült publikációk jegyzéke

A kisebbségvédelem megvalósulása a nemzetközi szervezetekben
in: Magyar Kisebbség 2002/1. szám, Kolozsvár (Szerzőtárs: Juhász Albin)

A nemzeti kisebbségek és anyaországuk kapcsolata
Flachbarth emlékkönyv. Szerk.: Dr. Szabó Marcel (Budapest, 2003.)

Kisebbségpolitikai rendszerváltozás Magyarországon –Gondolatok Győri Szabó Róbert írása kapcsán
Magyar Kisebbség 2003/1. szám, Kolozsvár

Alkotmányjogi kutatások a határon túl
Doktori Iskola Prelegálások III., PPKE, Budapest, 2004.

Nyelvhasználati változások a délvidéki magyarság történetében
In honorem magistrorum Botos Gábor; Neolife, Budapest, 2005

Nyelvi jogok –törvények I. (Az 1920. évi csehszlovák nyelvtörvény)
Magyar Kisebbség 2004/4, Kolozsvár

Nyelvi jogok –törvények II. (Nemzetközi egyezmények az első világháborút követően)
Magyar Kisebbség 2005/1-2, Kolozsvár

Nyelvi jogok –törvények III. (Az 1868-as nemzetiségi törvény és Magyarország nyelvjogi szabályozása)
Magyar Kisebbség 2006/1-2, Kolozsvár

A kisebbségi törvény és az anyanyelvhasználat –hozzászólás a romániai kisebbségi törvénytervezet vitájához
Magyar Kisebbség 2005/1-2, Kolozsvár

A nyelvhasználati jog kiteljesedett formája: a kisebbségi autonómia

A Közjogi Államtudományi Kutatócsoport Publikációi I-II; Rejtjel, Budapest, 2006.

Kisebbségi kutatások és a Flachbarth Ernő Kutatóműhely
Flachbarth Füzetek, 1. kötet, 2005. Bibliotheca Facultatis Iuris
Universitatis Catholicae de Petro Pazmany Nominatae, Budapest

Összehasonlító kutatások jogfejlesztő céllal
Formatori Iuris Publici, Ünnepi kötet Kilényi Géza Professzor hetvenedik
születésnapjára; Szent István Társulat, Budapest, 2006.

Az alkotmányos kisebbségvédelem összehasonlító vizsgálata
Doktori Iskola Prelegálások (PPKE-JÁK) V. szám, 2006.

Nyelvi jogok történeti áttekintése Romániában
Romániai Jogtudományi Közlöny 2005/2.

Balázs Szabolcs GERENCSÉR

Linguistic rights in the Laws of Procedure

The usage of the mother tongue in legal procedures of the Hungarian communities living in the Carpathian Basin - especially in Slovakia, Ukraine, Romania, Serbia, Croatia and Slovenia

Summary of the doctoral thesis

Budapest, 2006.

1. Summary of the research objectives

The aim of the research is to find out the possibilities, practice and problems of the use of language in legal procedures of the states of the Carpathian-basin in which over two and a half millions of Hungarian live as a minority.

Language is one of the main characteristics of the minorities. Hence, Francesco Capotorti in his famous definition of minorities marks the language on the third place after the ethnic and religious character. Besides definitions in the scientific literature, the principles of anti-discrimination mention the language as a special feature that distinct people.

In minority life the use of language covers a great many areas, such as parliamentarism, the right to associate or to self-government. Two of the most sensible areas are education and the media (freedom of the press). Beside all these the use of language may be regulated in the civil sphere as well (for example in contract law, succession, commercial law, intellectual property law, etc.). If a citizen belonging to a particular minority community may learn his mother tongue in the school, has access to mass media in that language and may sign contracts written in her own language, that language would still be used among the members of the closed community. That is the reason why the states should guarantee the right to use minority language at the authorities either as personal or collective rights.

First in this work I examine the historical background of contemporary legal provisions. During the examination of the different acts in force, I realised that the legal institutions based on these acts have their roots in historical antecedents. (For example, the role of the language acts in Slovakia, the doubled land registration and the deficit of the enforcement of the legal provisions in Romania, the traditions of autonomy and its effect to the linguistic rights in Serbia, etc.) All this historical background should be open up if we are interested in understanding the norms that are presented as the results of the research in this paper.

In the second part of the paper I examine the operating legal regulations concerning linguistic rights of the minorities in the Carpathian-region: the main international documents and the domestic law. Among these international regulations I analyse the Council of Europe's European Charter on Regional or Minority Languages, the Framework Convention for Protection of National Minorities and the OSCE's Oslo Recommendations on the Linguistic Rights of National Minorities. Concerning the treaties, I present their enforcement as well. The domestic law of the states of the Carpathian-basin is examined from the constitution through the language act (if there is

any) and to the acts of procedures (both administrative, civil and criminal procedures). In the end, I compare the presented regulations to daily practice, which I learned on the study-tour in the examined region.

2. Methodology

The norms of the use of language in the examined procedures should not be compared only grammatically. The bibliography for this work was gained in libraries, special collections, through the Internet and public institutions (such as ministries and embassies). I have been collecting the articles of the daily and weekly press in this topic since 1999.

I obtained most of the examined laws in English or German through libraries and embassies. I received some help in the translation of original documents from my interviewees and the members of the *Flachbarth Ernő Minority Research Group* established in the Pázmány Péter Catholic University Faculty of Law and Political Sciences.

After having finished the basic studies of the topic and collecting the bibliography I left for a research tour to the examined states to gather information about the daily practice. The tour endured from 14 May 2005 to 15 August 2005, almost 5000 kilometres in length. My interviewees were judges, prosecutors, solicitors, notaries, legal advisers, and counsellors. I tried to differentiate between people by the level of procedure (first instance and appeal level, local and regional level), furthermore, I tried to learn information on the 'block' and 'scattered' Hungarian minority as well.

During the interviews I got to know the enormous difference between the laws and the practice that was even wider than I imagined. In each region the minority is aware of its situation but up to now there was no comparative research that could bring the existing problems to the surface in all examined regions. For these problems to be solved, a unified action is needed (first of all the knowledge of the legal terminology - that is detailed in the thesis). I had the honour and the pleasure while making the approximately 40 interviews that I could take part in the newly shaped professional information flow between the regions of the Hungarian minority.

The thesis has comparative approach while examining the historical and present regulations of linguistic rights. According to my observations it is necessary to publish more comparative law studies that may help to

develop the legal regulations (*de lege ferenda*) and may be used in the minority policy. The aspects of comparison, that are detailed in the analysing chapters, are defined whether they are able to represent the functioning or even the lack of linguistic rights.

Comparison of the legal regulations in force is based on a questionnaire that was used during the study-tour. It was compiled to be able to get to know the use of language and the problems in detail. To achieve this aim, I sorted the questions around two topics: one was on the implementation of the legal regulations, the other was on the lack of legal terminology, which was a presumption of mine that earned verification by the end of the tour.

3. Results and applicability of research

A) Summary of the results of the research

The thesis presents the historical background of the procedure laws in force. This historical review aims to get the reader to be able to understand the role and place of these regulations in the examined law-systems in a historical context.

Furthermore, the research examines the possibilities of use of minority language in the procedures. The principle that was set in the Hungarian 1968 Nationality Act that the language of the decision follows the language of the petition is not relevant nowadays in the examined countries. Even so the first possibility to use a language different from the official state-language is the petition/action. Most of the examined states do not accept a petition written in minority language. The main part of the proceeding is the evidentiary procedure. Minority language may be used at the trial, questioning of a witness, making a statement and the minutes that is written on all these action. Nowadays in the examined countries, except in the case of the former Yugoslav states, there is no possibility to use minority languages in the abovementioned actions according to the laws in force. If I experienced (Hungarian) minority language in the procedure did not happen in legally regulated way. We may set that it is not possible to take the minutes in minority language in the examined procedure laws. (There is a legal possibility in the former Yugoslav states, but it is not used in the practice because the translation doubles the work of the already overladen judges. The rules of procedure of Slovakia, Ukraine and Romania are prohibiting taking bilingual minutes.) Most of the actions of the evidentiary procedure assumes summons or notification that calls the minority question as well. In my research I found bilingual summons only in Transsylvania, in Csíkszereda/Miercurea Ciuc (Romania). After the clarification of the matters of fact the next step is the

decision making that is related to the minority-protection, in which only the southern former Yugoslav states permit the use of the mother tongue. In Slovakia, despite the fact that it is an EU member state, and in Ukraine and Romania there is no legal possibility for that. According to my observations it is quite frequent that the client does not understand the decision written in the official language. The matters of the second instant need a bit different approach. The official language of the authorities of the second instant is the state-language, according their regional character, which regulation was used in the 1868 Hungarian National Act as well. On this base there are further questions that are detailed in the thesis' concluding chapter such as extra expenses and other organizational tasks. In the end the use of minority language appears in the management of the authorities that is only permitted by law in Serbia, Croatia and Slovenia.

Further result of this comparative research is that it brings such problems to light that are similar in all the regions that are inhabited by the Hungarian minorities and have not been realised yet. These difficulties are not (only) to criticise the legislation but to help in the better practising of the given legal environment. Such problem is the development of the professional qualification, the appropriate education of the Hungarian legal terminology, the improvement of the professional affiliation, the proper informing of the members of the minority about the rights they have, and the change of experience between the regions.

B) Applicability of the results of the research

a) The role of research on Hungarian minority and the collection of facts on the spot

As I mentioned above, one of the experience of my study-tour is that there is a great necessity of comparative research on the Hungarians (and other minorities) living in Central Europe. This paper only examines the right to use a minority language but that is just one important aspect of minority rights. Other topics that are waiting to be published were both suggested by my interviewees and found out during the research.

Without giving a full and detailed list of the further possible topics that might be examined with a comparative approach, such issues came to light during my research:

- the role of regionalism, cross-border cooperation,
- the role and future of self-government,

- the role of national minorities in governmental structures
- comparison of the electionsystems that correlate to national minorities
- right to education (comparison of the levels of education, for example, correlate to admittance to the education or the structure of education)
- enforcement of human rights (such as freedom of association, and freedom of speech).

Furthermore, I experienced that comparative research may lead to applicable result if the collection of facts was elaborated by an “on the spot” visit. All of these abovementioned topics may not be fully investigated only by reading books and articles. The professionals living in the examined region may give the most useful information according to the enforcement of the legal environment. All these information together may give a well-tint picture of the examined area.

b) Linguistic rights in the international representation

The thesis explains the scenes of minority representation of interests: the representation in the homestate, connection with the kin-state and third, the representation at international level. Noteworthy, Hungary highlights the minority-protection in its bi- and multilateral international relations and at the international level (see Hungary's role in the drafting of the EU Constitution). It is also noticeable that the interest of minority protection provokes heavy opposition in international relations.

According to the results of the thesis, it may be suggested to the diplomacy that the notion of linguistic rights might be more acceptable in Central Europe than minority protection. It may be the highlight of the aims of Hungarian diplomacy in minority affairs - being aware of that the linguistic rights are only a small piece of the widespread minority protection.

c) The necessity of the good relations with the Hungarian Diaspora

As the thesis concludes, it is necessary to support the lawyers (and each white-collar worker) of the Hungarian communities in the Carpathian Basin to be able to preserve the Hungarian language outside the borders. This connection with the minority may be developed in various types and levels.

As a result of the research the following areas call for development of relationships, both formal and informal:

- among state and self-governmental bodies; institutions of jurisdiction (ie. courts, public prosecutor's office);

- among lawyers' professional civil organisation;
- among universities and scientific institutions.

Latter have a very important role in the education of the next generation of lawyers bearing the minority language.

d) Equipment of improvement of the usage of the mother tongue in legal procedures

In the last chapter, the thesis summarizes the equipment that may help in developing the judiciary in minority language. Because of their multiple structures and their direction that is against the majority interest, the help of the kin-state is necessary.

The following intersections are highlighted in the thesis among those that are occurred during the research and are considered highly important:

- the development of the education of lawyers; reviving the Hungarian scientific life in the Carpathian-Basin;
- shaping professional trainings and cooperation;
- encouraging professional representation;
- publishing professional legal dictionaries of terminology.

4. List of publication and studies elaborated in relation to the topic of the thesis

Minority protection in international organizations

in: Magyar Kisebbség 2002/1. szám, Kolozsvár (Szerzőtárs: Juhász Albin)

National minorities and connection with their kin-state

Flachbarth emlékkönyv. Ed.: Dr. Szabó Marcel (Budapest, 2003.)

System changing in minority-policy in Hungary - review

Magyar Kisebbség 2003/1. szám, Kolozsvár

Constitutional law research beyond the borders

Doktori Iskola Prelegálások III., PPKE, Budapest, 2004.

Variation of use of language in the history of the Southern-land

In honorem magistrorum Botos Gábor; Neolife, Budapest, 2005

Linguistic rights –acts I.: The 1920 language act, Czechoslovakia

Magyar Kisebbség 2004/4, Kolozsvár

Linguistic rights –acts II.: International treaties after the first world war

Magyar Kisebbség 2005/1-2, Kolozsvár

Linguistic rights – acts III.: The 1868 Nationality Act and Hungary's regulations on linguistic rights

Magyar Kisebbség 2006/1-2, Kolozsvár

The minority act and the use of language –debate

Magyar Kisebbség 2005/1-2, Kolozsvár

A complete linguistic right: the minority autonomy

A Közjogi Államtudományi Kutatócsoport Publikációi I-II; Rejtjel, Budapest, 2006.

Minority research and the Flachbarth Ernő Research Group

Flachbarth Füzetek, 1. kötet, 2005. Bibliotheca Facultatis Iuris Universitatis Catholicae de Petro Pazmany Nominatae, Budapest

Comparative studies aiming law-development

Formatori Iuris Publici, Ünnepi kötet Kilényi Géza Professor hetvenedik születésnapjára; Szent István Társulat, Budapest, 2006.

Comparative examination of constitutional minority-protection
Doktori Iskola Prelegálások (PPKE-JÁK) V. szám, 2006.

Historical review of the linguistic rights in Romania
Romániai Jogtudományi Közlöny 2005/2.